

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Rekla vsak štetek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske države 8 K. Kdor hoče sam ponj, plača na leto samo 8 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopiše do odpovedi. — Udje „Kmet in kmetovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5, v sprejemu naročnine, inserate in reklamacije, posla št. 5. — Rokopis se ne vrača, — Upravištvu: Koroska cesta št. 5, za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeran popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Za zapise reklamacije se poštnine prose.

Današnja številka obsega 10 strani in Gospodarske Novice.

Prestolonaslednik Franc Ferdinand.

Naš zunanji minister grof Berhtold namerava odstopiti. Njegova politika zadnjih dni, ko bi bili skoraj prišli do vojske s Črno goro, ni ugajala na najvišjih mestih. V dunajskih in berlinskih nemških časnikih smo čitali, da je prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand odločno obsojal Berhtoldovo politiko, ki bi nas bila skoro spravila v krvavo vojsko s Črno goro in nas na ta način za desetletja in desetletja osovražila pri balkanskih Jugoslovanih.

Možje, ki poznajo vse tajne niti naše zunanje politike, pravijo, da je sploh vsa ona dejanja, iz katerih je odsevala naklonjenost do balkanskih zveznikov, pripisovati na račun našega prestolonaslednika. Zli duhovi, kateri so od vsega početka hujskali na vojsko proti slovanskim državam na jugu, prej proti Srbiji, sedaj proti Črni gori, so baje nekateri nemški in madžarski uradniki našega zunanjega ministrstva, kateri so pritiskali na Berhtolda, da je večasi zavozil precej hudo proti slovanskim državam na jugu. V srcu je grof Berhtold tudi Slovan, kajti na Moravskem, kjer ima svoja posestva, je vpisan v češki volilni katester in voli s katoliško-narodno stranko. Razven nekaterih, Slovanom sovražnih nemških in madžarskih uradnikov zunanjega ministrstva nosijo križdo, da smo parkrat prišli prav blizu vojske, tudi zastopniki naše države pri balkanskih zveznikih. Razven poslanika na Črni gori so baje sami za to službo nezmožni ljudje. Naš zastopnik v Sofiji je izvedel za vojsko še-le, ko je že izbruhnila. Bolgarski vojaki so že koračili proti Turkom, a naš zastopnik na Bolgarskem je brzojavil na Dunaj, da je v Bolgariji še mir. Zastopnik naše države v Beogradu je Madžar, ki še dosedaj ni smatral za vredno, da bi se naučil jezika srbskega naroda, pri katerem nas zastopa. Zato tudi malo izve, ali pa kar izve, je nezanesljivo. To se je pokazalo pri njegovih poročilih o konzulu Prohaski. Ravnanje Srbov s konzulom Prohasko je risal tako, da bi bila res vojska potrebna. Toda izkazalo se je, da so mu njegovi zaupniki dajali kriva poročila, in cela naša zunanja politika je bila osmešena. Sedaj je bel-rajsko poslaništvo postalo previdnejše, ž njim tudi uradništvo zunanjega ministrstva, in kaj je posledica? Mi dobivamo v Srbiji polagoma prijateljev. Ko so hoteli nekateri srbski trgovci pred kratkim upeljati boj kot avstrijskega blaga, so vstali treznejši srbski

trgovci ter od tega odločno odsvetovali. Pred pol letom bi bilo kaj takega na Srbskem še nemogoče.

Naša zunanja politika mora dobiti za prihodnje čase drugo smer. To potrebo so pokazali dogodki ob sedanji vojni na Balkanu. Trenotno smo zvezani z Nemčijo in Italijo. Nobena nam ni bila zanesljiva prijateljica. Nemčija nas je sicer hujskala na takozvani odločen nastop proti balkanskim Slovanom, toda kakor hitro bi bilo moralo priti do vojske, je odrekla svojo pomoč in odsvetovala. S to politiko je dosegla, da so nas in naše blago začeli na Balkanu mrzeti, a uvoz nemškega blaga je rasel z vsakim dnevom. Italija pa je itak čakala samo trenotka, da se mi zapletemo kje v vojsko. Potem bi sama vzela to, po čemer že dolgo hrepeni, Albanijo, in ako bi se nam slabo godilo, tudi naše italijanske dežele. V nesreči se spozna prijatelj in mi smo spoznali, da Nemčija in Italija nista naši prijateljici.

Bodoča naša zunanja politika se bode morala naslanjati na jug in na vzhod, na balkansko zvezo in na Rusijo. Zato pa je treba, da z jugoslovanskimi državami ne pridemo sedaj predalet vsaksebi in da se jim kar najhitreje približamo kot odkritosrčni prijatelji. V tem smislu je uplaval ves zadnji čas že naš prestolonaslednik Franc Ferdinand ter si za ohranitev miru dobil neveljavih zaslug. Njemu in cesarju, ki je sploh znan kot velik zaščitnik in prijatelj miru, se imamo zahvaliti, da naša država ni prišla v tir, v katerem bi jo radi videli vsi neprijatelji avstrijskih in izvenavstrijskih Jugoslovanih.

Na Balkanu.

Avstrija se je vendar ustrašila skupnega nastopa z Italijo v svrhu pomirjevanja Albanije. Izvolila je drug pot ter z mirnim posredovanjem pri Esad-paši in Turčiji dosegla, da turške čete zapustijo Albanijo in da Esad-paša ne bo delal več nobenih težav. Sploh pa še danes ni razjasnjeno, ali se je Esad-paša res proglasil vladarjem Albanije ali ne. Mnogi so pričajo, da je bila to le dobro premišljena italijanska laž, ki bi naj bila Italijanom pomagala do tega, da gredo pomirjat Albanijo in da se v njej na lep način vgnezdijo za vse večne čase. Skraja naše zunanje ministrstvo po svojih zastopnikih ni bilo dobro poučeno o položaju v Albaniji ter je že hotelo skleniti skupen nastop. Toda poveljnik našega brodovja pred črnogorsko-albansko obaljo, kontradmiral Njegovan, rodin in po mišljenju vrl Hrvat, je našo vlado še pravočasno opozoril na italijanske spletke in grof Berhtold je začel takoj piskati na drugo piščalko. Sploh se

je v sedanjih napetih časih, kakor zatrjujejo poučeni krogi, dokazalo, da ima načelnik generalnega štaba, Konrad Hecendorf, boljše podatke o zunanjih zadevah nego grof Berhtold. Vojaški izvedenci pri zunanjih poslaništvih so sposobni ljudje, ki razumejo jezik in razmere naroda, pri katerem nas zastopajo, Berhtoldovi uradniki pri poslaništvih pa ljudje, ki imajo mnogo denarja, plemenitaške naslove, a večkrat premalo možgan.

Gotovo je torej sedaj, da se bojni izlet Avstrije in Italije v Albanijo ne bo vršil. Naše zunanje ministrstvo uradno razglasa, da ne bomo šli z orožjem v Albanijo, ampak v najpopolnejšem soglasju z Italijo počakali, kako se bodo nadalje razvijali tamošnji dogodki. Za sedaj torej ne bomo posredno upivali na usodo Albanije. V jeziku navadnih ljudi se to pravi, z Italijo ne gremo skupaj pomirjevati Albanije, ampak bomo poizkusili vsa sredstva, da se bodo albanske razmere razvile kolikor možno najbolj ugodno za Avstrijo in neugodno za Italijo. Ako se nam to posreči, bomo vsaj enkrat z Berhtoldom lahko zadovoljni.

Izjemno stanje v Bosni.

Sedaj se izve, da je izjemno stanje v Bosni in Hercegovini posebno vroče zagovarjal stari poljski lisjak, skupni finančni minister Bilinski. Generala Potiorek in Apel sta se udala, ker nista hotela nositi vse odgovornosti, ako bi se res kaj zgodilo. Obenem je dal Bilinski zaključiti deželni zbor. Vsakdo si je moral misliti, da se je zaključenje zgodilo radi tega, ker se je bilo bati od saborske večine za državo neljubih sklepov. Toda tako lahko misli samo isti, ki razmer ne pozna. Večino v saboru tvorijo mohamedani in Hrvatje, o katerih je znano, da so oboji ves čas balkanske vojske čustvovali s Turki radi globoke mržnje, ki jo gojijo do srbskega plemena. Ta večina in ž njo deželni zbor bi se dala celo pridobiti, da bi brez-pogojno in glasno odobrila našo zunanjo politiko. Toda Bilinski je hotel tudi to večino pred avstrijskim svetom označiti kot za državo nezanesljivo ali vsaj ne popolnoma zanesljivo, in zato je deželni zbor z ozirom na zunanje zadeve zaključil. Glavni vzrok pa je ta, ker je hotel sabor izreči Bilinskemu ne-zaupnico. En dan pred zaključkom je naredila večina deželni svet nesklepen, da pokaže svojo nezadovoljnost nad Bilinskijem, ki je vedno bolj odkrito vrival v Bosno Madžare in Nemce, a zapostavljal domačine. Do odkritega nasprotstva pa je prišlo, ko je hotel utihotapiti na železnice madžarski in nemški jezik. Bosna in Hercegovina si ničesar ne želita bolj gorko,

Nekaj o Albancih.

Ker se v zadnjem času mnogo govori in piše o Albancih, mislimo, da ne bo odveč, ako tudi naš list zopet prinese par črtic o tem narodu, ki je izmed vseh evropskih narodov najbrž na najnižji stopinji omike.

Albanci, ali kakor jih Turki imenujejo, Arnauti, prebivajo med Skadrim jezerom, izlivom reke Arde, Jadranskim morjem in pinduškimi pogorjem. Vseh je okoli 1 milijon. V Severni Albaniji prevladuje pravoslavna vera, v Srednji katoliška, v južnih krajih pa mohamedanska. Cel narod je razdeljen v dve skupini, od katerih je vsaka razcepljena v več plemen, ki živijo v vednem medsebojnem sovraštvu in krvnem maščevanju.

Pri narodih, ki so na najnižji stopinji omike, občina ali država ne kaznuje nobenega umora, bodisi nameravanega ali nenameravanega, ampak vse prepušča sorodnikom umorjenega, ki maščujejo njegovo smrt z umori morilca ali morilčevih sorodnikov, včasih do popolnega uničenja celega plemena. V tem obstoji krvno maščevanje, ki je bilo v Albaniji postavno dovoljeno in se smatra za versko dolžnost, katero mora vsakdo vestno in sveto izpolnjevati. V Gornji Albaniji umre na ta način več kot dve tretjini moških prebivalcev. Krvno sovraštvo je tudi med znanima Džavid-pašo in Esad-pašo, kar se je ob priliki zadnjih dogodkov na Balkanu javno pokazalo.

Kakor rečeno, so Albanci na nizki stopinji omike. Nimajo niti svoje abecede. L. 1889. jim je neki rodoljub sestavil albanski abecednik, ki se pa radi turške nasilnosti ni mogel razširiti. Ko so namreč hoteli tiskati sv. pismo po tem abecedniku, je turška vlada takoj zaprla njihovo tiskarno. Leta 1908. je bil prvi albanski narodni zbor, ki je imel nalogo, sestaviti na-

rodni abecednik. Po dolgem posvetovanju so prevzeli latinsko abecedo. V naslednjem letu je bil drugi narodni zbor v mestu Elbasan, ki je potrdil sklepe prvega. Tega leta je albanski narod prvičrat začutil potrebo, da si izposodi tujo abecedo, in sedaj, ko so komaj pretekli štiri leta, so mu evropske države že dale izpričevalo zrelosti za lastno državo.

Albanci so edini narod v Evropi, ki nima nobene svoje knjige. Omikani Albanci pišejo deloma srbsko-hrvaško, deloma turško, včasih tudi laško in francosko. Albansko ljudstvo nima niti narodnih pesmi. Niti o Skadru nimajo nobene pripovedke, dočim je povsod znana srbska narodna pesem o zidanju mesta Skadra.

Albanska zgodovina je zelo borna. L. 200 po Kr. so osvojili Rimljani albanske pokrajine, kjer so se pozneje za časa preseljevanja narodov naselili Goti, Ogrji in drugi narodi. Ko so se leta 640. Srbi in Hrvatje naselili v Dalmaciji, so si sčasoma osvojili vso severno Albanijo, ki je bila skozi 720 let pod srbskim cesarstvom (do l. 1360). Albanci so ohranili svoj spomin na srbskega kralja Vladimirja, ki je bil proglašen za svetnika, in ga še dandanes častijo kot patrona v Draču. Slavni srbski car Dušan Silni je imel svoj sedež v Skadru, od koder si je osvojil tudi južno Albanijo. Imenoval se je tudi kralj Albanije. Pod njegovo vlado so bili Albanci in Srbi en sam politični narod.

Po smrti Dušana Silnega (umrl l. 1355) so nastali razni prepri, katerih se je gospodar Skadra, po imenu Balš, poslužil v svojo korist in je skupno s svojimi sinovi si osvojil še nekatere druge kraje južno od Skadra. Njegov rod je pozneje sprejel katoliško vero in zavzel morskobal z Dračem vred. Polagoma so si osvojili Balšičevi potomci celo srednjo Albanijo, tako, da se je njihovo posestvo raztezalo od najjužnejše me-

je do reke Neretve v Hercegovini. L. 1383. pa so Turki premagali Albance in 6 let pozneje za Srbe (l. 1389). V 15. stoletju se je albanski junak Skender-beg dolgo let boril zoper Turka. Po njegovi smrti (umrl l. 1468.) je padla Albanija v turško oblast. Albanci so se poturčili in deloma tudi pomohamedanili, a kljub temu so jih Turki vedno sovražili.

Albanija je revna dežela. Sicer je bogata po naravi, a njeni prebivalci niso znali do sedaj izkoristiti naravnih zakladov. V vednih medsebojnih prepirih nimajo pravega časa za obdelovanje zemlje, ampak se potikajo po gozdovih in prežijo na plen. Hiše so zidane iz lima in trsja ter imajo samo po 2 sobi: eno za moške, drugo za ženske. Namesto oken imajo tupatam luknje.

Albanci so vedno in povsod oboroženi. Svoje revolverje in pasa s patronami ne odložijo nikdar. Njihovi obrazi so divji. Kot pokrivalo nosijo preko glave zavezan prt. Ženske so navadno lepe, le žal, da jih Albancec premalo ceni. Njihova vrednost obstoji v tem, da morajo in kolikor morejo delati. Med ženitvijo se dogovorijo o njeni ceni, ki znaša toliko, kolikor stara dobra puška ali pa kakšno govedo.

Izmed šeg in navad albanskega ljudstva se more omeniti le njihova gostoljubnost, s katero sprejmejo tujca, do katerega imajo zaupanje.

Takšni so prebivalci bodoče Albanije, ki bo po milosti Evrope kmalu postala samostojna država ter bo štela kakih 750.000 prebivalcev. Albanski knežji prestol je na razpolago in velevlasti pridno preiskujejo tistim, ki se ponujajo, da bi radi sedeli na njem, glavo, srce in obisti, pred vsem pa denarnico. Treba bo za prvo silo do 200 milijonov kronic, in tudi za to „malenkost“ velikodušna mati Evropa ne bo v zadregi.